

על כל פשעים תכסה אהבה

ויקרא רבה פרשת צו, פרשה ז סימן א

"צו את אהרן ואת בניו לאמר" (ויקרא ו ב).¹ זה שאומר הכתוב: "שְׁנֵאָה תְעוֹרֵר מְדִינִים וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶה אֶהְבֶּה" (משלי י יב). שנאה שנתנו ישראל ביניהם לבין אביהם שבשמים היא עוררה להן דיני דינים. אמר ר' שמואל בר נחמן: קרוב לתשע מאות שנה הייתה השנאה כבושה בין ישראל לבין אביהם שבשמים, מיום שיצאו ישראל ממצרים ועד שנה שנתעוררה עליהן בימי יחזקאל, זהו שכתוב: "ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו וגו'" (יחזקאל כ ז).² והם לא עשו כן, אלא: "וימרו בי ולא אבו וגו'".³ ועשיתי עמהם בעבור שמי הגדול שלא יתחלל שנאמר: "ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים וגו'" (שם). "ועל כל פשעים תכסה אהבה" – אהבה שאוהב המקום את ישראל, שנאמר: "אהבתי אתכם אמר ה'". (מלאכי א ב).⁴

דבר אחר: "שנאה תעורר מדינים" – שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים, היא עוררה עליהם דיני דינים. א"ר אסי: מלמד שהיה אהרן נוטל הקורנס ופוחסו לפניו ואומר להם: ראו שאין בו ממש.⁵ הוא שמשא אמר לאהרן: "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה" (שמות לב כא) – אמר לו: מוטב היה להן שיִדונו שוגגין ואל יִדונו מזידיים.⁶ הוא שהקב"ה אמר למשה: "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי" (שמות לב לג), זהו שכתוב: "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו'" (דברים ט כ). ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי: אין לשון השמדה שכתוב כאן, אלא לשון כילוי בנים ובנות, כמו שאתה אומר: "ואשמיד פריו ממעל ושוורשיו מתחת" (עמוס ב ט).⁷

¹ בציטוטי הפסוקים המובאים במדרש חלו ידיים רבים, מהם של מעתיקים (עד המצאת הדפוס) ומהם של מלבי"ם (מהמצאת הדפוס ואילך). לעיתים קרובות מובא רק חלק מהפסוק בתוספת וכו' או גו' מסיבות של חוסר מקום בקלף, בגוילין או בנייר. הפסוק המלא כאן הוא: "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו". נראה שהפעם, הציטוט המקוצר כאן של ששת המילים הראשונות בלבד הוא מכוון נכון ואיננו סתם חיסכון במקום. כפי שנראה להלן, הדרשן מבקש לבנות את דרשתו, בין השאר, על כך שזה האזכור הראשון הישיר של אהרן, הציטוט הישיר לאהרון, מתחילת ספר ויקרא הוא ספר תורת כהנים. לפיכך, "המהדרים" להביא את המשך הפסוק "זאת תורת העולה" אינם מדייקים. זה הציטוט של הדרשה הבאה אחר כך, בסימן ג שם, הדנה בייחודיות של קרבן עולה שלכאורה בא כנדבה, אבל צופן בתוכו פנימה אולי גם איזה חטא נסתר. ראה שם את אמרתו של ר' שמעון בר יוחאי: "אין העולה באה אלא על הרהור הלב" ועל כך בע"ה בפעם אחרת.

² פה צריך לא רק להשלים את הפסוק המלא, כי אם לקרוא את כל העניין מפסוק ו עד יא ואולי אף רחב יותר: "ביום ההוא נשאתי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם ... וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו וְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל תִּטְמְאוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וְיָמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לְשָׁמַע אֲלֵי אִישׁ אֶת שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ ... וְאָעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם ... וְאֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבִיאֵם אֶל הַמִּדְבָּר: וְאָתָּן לָהֶם אֶת חֻקוֹתַי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי הַדְּעוּתַי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הַאֲדָם וְחֵי בָהֶם". ראה שם בהרחבה.

³ פרשני המדרש (א.א. הלוי שעל מהדורת רבה שבהוצאתו או אמונים) מסבירים את עניין השנאה הכבושה באופן הבא. בני ישראל עבדו עבודה זרה במצרים אשר גרמה לשנאה קשה בינם ובין הקב"ה עד שבעצם לא היו ראויים להיגאל. עניין זה, שוודאי אינו לשבחם של ישראל, היה כבוש ומוצנע ולא הוזכר קרוב לתשע מאות שנה מיציאת מצרים ועד ימיו של יחזקאל (החשבון הוא 480 שנה מיציאת מצרים ועד בניין שלמה ו-410 שנים ימי בית ראשון, סה"כ 890 שנה). עד שבימי יחזקאל יצא "סוד" זה לעיני כל. במדרש אגב ראינו מוטיב זה מספר פעמים, ראה למשל דברינו **משכו וקחו לכם** בפרשת בא, **כמעשה ארץ מצרים** בפרשת אחרי מות ועוד. החידוש כאן הוא שהמוטיב הזה נמצא כבר במקרא ומיחזקאל למדו המדרשים. והשאלה הקשה, אם כן מה טעם היה בגלות מצרים חוזרת ועולה ולא כאן מקומה. ראה דברינו **האם נגזר על אבותינו לרדת למצרים** בפרשת וארא.

⁴ התשובה לשאלה אם כן בזכות מה נגאלו, שנותן יחזקאל, אשר הוציא את הסוד לאור, היא חילול ה' ובכך הוא הולך בעקבות דברי משה במספר מקומות. אך המדרש, שדורש את הפסוק במשלי, מוסיף את האהבה ומצטט את מלאכי, אחרון הנביאים שאומר: "אהבתי אתכם אמר ה'". זו האהבה אשר לא רק כיסתה 900 שנה את השנאה הכבושה שבין ישראל והקב"ה, אלא אולי גם תמשוך מכוחה לאחר שיחזקאל הוציא את הסוד ותבנה מערכת יחסים חדשה. המענה הוא לא רק טענת חילול ה', אלא גם קשר של אהבה. אהבה לשמה ובלי סיבה, כפי שאומר הנביא הושע, אולי בתשובה ליחזקאל: "כי נער ישראל וְאֶהְבֶּהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי לְבָנִי" (הושע יא א), וכמאמר המדרש באבות דרבי נתן נוסח ב פרק מג: "חמישה נקראו אהובים" אברהם ... יעקב ... ישראל נקראו אהובים שנאמר: אהבתי אתכם אמר ה'". אהבה שאינה תלויה בדבר. זאת ועוד, ראה בראשית רבה פו א: "ויוסף הורד מצרימה וגו' בחבלי אדם אמשכם וגו' (הושע יא ד) ... אלו ישראל: משכיני אחריו, נרוצה, בעבותות אהבה - אהבתי אתכם אמר ה' – מי שהוריד את עם ישראל בחבלי אדם, בכך שגרם לירידת יוסף ובעקבותיו יעקב וביתו, על כרחו יוציאם בעבותות אהבה. ועם כל זאת, עבודה זרה שעבדו במצרים היא קשה ואינה נמחקת. ראה שיר השירים רבה (וילנא) ח ד: "עזה כמות אהבה - עזה אהבה כמות שהקב"ה אוהב אתכם הה"ד (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה' וגו'. קשה כשאל קנאה, בשעה שמקנאים אותו בעבודת כוכבים".

⁵ ממש כדברי הנביא ישעיהו בהפטרות השבת שעברה: "חֲרַשׁ בְּרָזָל מַעֲצָד וּפְעָל בְּפִתּוֹם וּבְמִקְבוֹת יִצְרָהוּ וַיִּפְעֲלֵהוּ בְּזָרוּעַ לְחֹ" (ישעיהו מד יב). לכאורה, עשה כאן אהרון מעשה נכון בהמחישו את אפסות האליל. אך להפתעתנו המדרש לא חושב כך.

⁶ ראה גמרא ביצה ל א וכן הוא במסכת שבת קמח ב: "הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין", בדיני הוצאה מרשות לרשות ותוספת זמן יום הכיפורים, ולא רק בדיני דרבנן, אלא גם באיסורי תורה. וכאן, אולי קצת להפתעתנו, משה כועס על אהרון שניסה להניא את ישראל מלפלוח לעגל, בכך שהראה להם שהוא סתם גוש מתכת ואין בו ממש, ואומר שבכך הפך את החוטאים בעגל משוגגים למזידיים. זה אותו משה שבטיעונו לקב"ה שישלח על חטא העגל אומר לקב"ה שבעגל אין ממש ואי לכך אל לו לקב"ה לכעוס על עם ישראל. ראה דברינו **והלא אין בו ממש** בפרשת כי תשא.

⁷ נראה שבכל המדרשים (והמקרא) אין כתב אישום חמור יותר כנגד אהרון מאשר זה. "מי אשר חטא לי", אומר הקב"ה, בלשון יחיד. לא כנגד הציבור, אלא כנגד היחיד שהביא עליהם את החטאה הגדולה הזו של העגל (ראה שמות לב כא) – אהרון! הקב"ה מבקש להשמיד את אהרון וכל זה משום שלא רק שלא עמד בפרץ ומנע את חטא העגל, אלא גם בכך שהפך את עם ישראל משוגגים

"ועל כל פשעים תכסה אהבה" - תפילה שנתפלל משה עליו. ומה נתפלל משה עליו? רבי מנא מְשָׁאֵב⁸ ור' יהושע מסכנין בשם ר' לוי: מתחילת הספר ועד כאן כתוב: "והקריבו בני אהרון" (ויקרא א ה), "ונתנו בני אהרון" (שם ז), "וערכו בני אהרון" (שם ח), "וזרקו בני אהרון" (שם א יא, ג ב ח יג), "והקטירו אותו בני אהרון" (שם ג ה)⁹! אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, הבאר שנואה ומימיה חביבים!¹⁰ לעצים חלקת כבוד בשביל בניהם, כמו ששנינו: "כל העצים כשרים למערכה, חוץ משל זית ושל גפן"¹¹, ולאחרון אין אתה חולק לו כבוד בשביל בניו? אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך, שבשבילך אני מקרב, ולא עוד אלא שאני עושה אותו עיקר ובניו טפלים: "צו את אהרן ואת בניו לאמר"¹².

ויקרא רבה פרשה י סימן א

"קח את אהרן ואת בניו אתו" (ויקרא ח ב). זה שאומר הכתוב: "אֶהְבֶּתְּ צֶדֶק וְתִשְׁאָר רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָד אֱלֹהִים אֶלְהִיךָ שִׁמּוֹן שִׁשׁוֹן מִחֲבָרִיד" (תהלים מה ח). ר' יודן בשם רבי עזריה פתר המקרא באברהם אבינו...¹³ ר' עזריה בשם רבי יהודה בר סימון פתר המקרא בישעיה...¹⁴ רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא פתר המקרא באהרן. בשעה שעשו ישראל אותו מעשה בתחילה הלכו אצל חור... "וירא אהרן" - מה ראה? אמר אהרן: אם בונים הם אותו, הסרחון נתלה בהם. מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל. רבי אבא בר יודן בשם ר' אבא: משל לבן מלכים שנתגאה לבו עליו ולקח את הציפורן לחתור על אביו. א"ל פדגוגו: אל תיגע את עצמך. תן לי ואני חותר. הציץ המלך עליו, א"ל: יודע אני להיכן הייתה כוונתך. מוטב שיתלה הסרחון בך ולא בבני. חייך, מן פלטיך שלי אין אתה זו ומותר שולחני אתה אוכל, עשרים וארבע אָנוּס את נוטל.¹⁵ מן פלטיך שלי אין אתה זו - "ומן המקדש לא יצא"; ומותר שולחני אתה אוכל - "והנותר מן המנחה לאהרון ובניו"; עשרים וארבעה אָנוּס את נוטל - אלו כ"ד מתנות כהונה שניתנו לאהרון ולבניו. אמר לו הקדוש ברוך הוא לאהרן: אהבת צדק - אהבת לצדק את בני, ותשנא רשע - ושנאת מלחיבן, על כן: "משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריד" - אמר לו: חייך, שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה: "קח את אהרן ואת בניו אתו" (ויקרא ח ב).¹⁶

שבת שלום מחלקי המים

למזידיים. לאן הולכים מכאן? איך יכול לצאת מכאן הכהן הגדול, המשרת פני דר עליון, זה שמביא כפרה לכל עם ישראל? מה נעשה עם אהרון אחרי כתב אישום כל כך קשה?

⁸ היישוב היהודי שאב שבגליל המערבי שרד עד המאה ה-11, התקופה הצלבנית. על מקומו, שוכן היום הכפר הערבי שעב אשר בגוש שגב. [ראה סקירתה של ד"ר רבקה שפק ליסק באתר ארץ הצבי.](#)

⁹ כפי שכבר רמזנו בהערה 1 לעיל, הדרשן שם לב לכך שמתחילת ספר ויקרא, לאורך כל פרשת ויקרא הפותחת את הספר, מוזכרים כל הזמן בני אהרון, או "כהן" כשם כללי. ראה אמנם בפרשת המנחה, ויקרא ב ג י הביטוי "לאהרון ובניו", אבל אין אזכור של ציווי מפורש לאהרון. זו הייחודיות של הפסוק הפותח את פרשתנו ובו רואה הדרשן קריאת פיוס לאהרון, כפי שהוא מפתח ועולה.

¹⁰ הבאר היא אהרון והמים הם הבנים. לעיל נדון אהרון ברותחים ובעונש של השמדה שהוא "כילוי הבנים והבנות" ואילו כאן הבנים הם המצילים את האבא. חפשנו ולא מצאנו ביטוי מקביל או דומה לביטוי זה והמאירים עינינו יבורכו בכל מילי דמיטב.

¹¹ משנה היא במסכת תמי פרק ב משנה ג וקהתי מסביר שם: "בגמרא מבארים הטעם, לפי שאין הם דולקים יפה ומעלים עשן. ויש אומרים משום ישוב ארץ ישראל, לפי שהם טוענים פירות חשובים". וא. א. הלוי מביא הטעם שמתוצרתם של הזית והגפן מקריבים על המזבח (נסכי יין ושמן למנחות) ואין זה כבוד שעציהם יישרפו. וממה כן מביאים? - "כל העצים כשרים", אבל עצי תאנה, אגוז ועץ שמן (אורן ירושלים Pinus halepensis עפי' יהודה פליקס) טובים במיוחד.

¹² אז מה בסוף הייתה כפרתו של אהרון? מה גרם לשינוי הגדול ממי שהתחייב מיתה בגין מעשה העגל למי שהיה ראש לכהונה לדורותיה? הבנים? תפילתו של משה האח, תפילה באהבה? או שמא אהבה לשמה - "על כל פשעים תכסה אהבה". אהבה אמיתית אינה סותרת תוכחה. ראה הפסוק במשלי כז ה: "טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת" והדרשות עליו כגון זו שבפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת האזינו דף נד עמוד ב: "טובה תוכחה שהוכיח משה את ישראל כענין שנאמר אתם נצבים היום. מאהבה מסותרת מאהבה שהיה אוהבם כל השנים והיתה התוכחה מסותרת ולא היה מוכיחם ומתפלל עליהם כענין שנאמר (שם ט) ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'". את אהרון אחיו הוכיח משה ובסוף נהפכה התוכחה לאהבה.

¹³ שיצא להגנתה של סדום וטען כלפי השכינה: "מה אתה מערים על השבועה... אם משפט אתה מבקש, אין כאן עולם. ואם עולם אתה מבקש, אין כאן משפט. אתה תופס את החבל בשני ראשיו!" ראה שם וכן דברינו [חלילה לך מעשות כדבר הזה](#) בפרשת וירא.

¹⁴ שאמר "הנני שלחני" וכשהזהיר אותו הקב"ה: בני סרבנים הם, אתה מקבל על עצמך להתבזות וללקות מהם, חזר ואמר: על מנת כן. ובזכות זה זכה לנחמות כפולות. ראה במדרש שם.

¹⁵ אנונס או annona היא תשלום שמקבל פקיד השלטון, משכורת, במזונות ודברי מאכל ולא בכסף. והכהנים: קרבנות ולא נחלה.

¹⁶ הרי לנו גישה שונה בתכלית למעשה אהרון בעגל. כל הנושא של בחירת אהרון לכהן גדול, למרות חלקו בחטא העגל, או שמא דווקא בגללו, חוזר במדרשים בתחילת פרשת שמיני בה נופלת השנה כאילו באופן סימבולי פרשת פרה. ראה כמקדמה ספרא שמיני פרשה א: "קרב אל המזבח - משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו. ונכנסה אחותה אצלה אמרה לה: על מה נכנסת לדבר זה אלא שתשמישי את המלך. הגיסי דעתך ובואי ושמישי את המלך. כך אמר משה לאהרן: אהרן אחי, על מה נבחרת להיות כהן גדול אלא שתשרת לפני הקדוש ברוך הוא. הגיסי דעתך ובואי ועבוד עבודתך. ויש אומרים: היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו. וא"ל משה: אחי, לא ממה שאתה מתיירא ממנו, הגיסי דעתך וקרב אליו לך נאמר קרב אל המזבח".